

Milliyet SANAT

SAYI: 408 • 15 MAYIS 1997 • 100.000 LIRA

İSTANBUL
KÜLTÜR
VE SANAT
VAKFI

İSTANBUL
FOUNDATION
FOR CULTURE
AND ARTS

9. ULUSLARARASI
İSTANBUL
TİYATRO FESTİVALİ

TİYATRO

MAY 19 MAYIS
JUNE 3 HAZİRAN 1997

9th INTERNATIONAL
İSTANBUL
THEATRE FESTIVAL

XX5

Sadık Karamustafa ile söyleşi

Daima 'genç'

Raife Polat

Grafik tasarım tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaşamın her anında karşılaştığımız ancak varlığını çoğu zaman farkedemediğimiz, bununla birlikte vazgeçilmez bir olgu. Türkiye'nin dünyayla boy ölçüşebildiği ender alanlardan biri. Yıllarını grafik tasarıma vermiş ve tükenmeyen enerjisiyle bu alanda projeler üreten başarılı tasarımcılarımızdan biri de Sadık Karamustafa.

Son dönemlerde zamanının büyük bir çoğunu da, ICOGRADA (Grafik Tasarım Dernekleri Uluslararası Konseyi) için ürettiği projeleri yaşama geçirmek / geçirmek alıyor Karamustafa'nın. "Türk grafik tasarımcıları '90'lı yıllara kadar daha çok bireysel düzeyde dünya arenasına girdiler. 1990 başlarında Grafikerler Meslek Kuruluşu (GMK), daha örgütlü olarak dünyaya açılmaya karar verdi. Bunun da yolu, ICOGRADA'ya üye olmaktan geçiyordu. ICOGRADA, dünyadaki 40 ülkeden 60'dan fazla grafik tasarım derneğinin üye olduğu, dernekler düzeyinde üye olunabilen bir kuruluş. Amacı, GMK'nin olduğu gibi, grafik tasarımın ve tasarımcının standartlarını yükseltmek."

GMK ilk kez 1991'de ICOGRADA'nın Montreal'de düzenlediği uluslararası grafik tasarım kongresine katılmış. Türkiye'yi temsilen Sadık Karamustafa gitmiş oraya ve aynı zamanda hemen bu kongrenin ardından gerçekleşen ICOGRADA'nın genel kongresine gözlemci olarak katılmış. 1993'te ise, ICOGRADA'ya üyelik için başvurmuş GMK ve kabul edilmiş. "Bu çabalarımız insanların dikkatini çekti. Beni ICOGRADA'nın genel başkan yardımcılığına önerdiler. 1995'te Portekiz'de yapılan seçimle ICOGRA-

DA yönetim kurulu genel başkan yardımcısı seçildim. Aynı toplantıda yine Türkiye'den genç bir tasarımcı Didem Özbek, ICOGRADA'nın bir kolu olan Next Generation temsilcisi olarak yönetim kuruluna girdi ve hala da çalışıyor."

ICOGRADA içinde kişisel olarak iki görev üstlenmiş Sadık

Sadık Karamustafa

Karamustafa. Birincisi, her yıl 27 Nisan'da ICOGRADA'nın kuruluşu nedeniyle kutlanan Dünya Grafik Günü, diğeri bölgesel işbirlikleri projesi.

Dünya Grafik Günü'nün bir güne has bir şey olmasını istemeyen Karamustafa, projeyi bütün bir yıla yaymış ve bir tema belirlenmiş. Bu tema; grafik tasarımcının üçüncü bin yıla girerken yeniden tanımlanması. "Grafik tasarımcı 20. yüzyıl boyunca, biraz yaptığı işin gerisinde kalan bir figür olarak bilindi. 20. yüzyılın ilk yarısında yaşamış ünlü Fransız grafik tasarımcı Cassandre, grafik tasarımcıyı, telgraf operatörü olarak tanımlar. İş, bir mesajı en iyi

şekilde algılayıp, ondan sonra alıcıdan alıp çok açık seçik ve anlaşılır biçimde vericiden alıcıya iletmektir, der. Bu çok net bir tanım. Ama günümüzde, grafik tasarımcı biçim değiştirdi. Yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesi, globalleşmenin yanı sıra milyonlarca alt kültürün ortaya çıkması ve telsiz kanallar, masa üstü yayıncılık, düşük sayıda kaliteli baskı üretimi gibi yeni teknikler ve yeni ilişkiler tasarımcının artık farklı biri olmasını gerektiriyor. Dolayısıyla artık tasarımcının yeniden tanımlanması, modernist dönemdeki tanımın ötesine geçmesi gerekiyor. Bunun için dünyada birçok tasarımcının bu konudaki tanımını alıyorum. Hocaların öğrencilerle bu tema ü-

zerinde projeler yapmalarını öneriyoruz. Haziran ayına kadar katılım devam ediyor. Sonuçlar sponsorluğunu Türkiye'nin üstlendiği bir kitap şeklinde yayınlanacak ve Ekim'97'de Uruguay'da yapılacak ICOGRADA kongresinde sergilenecek. Bir de İnternet ortamına taşınacak."

Bölgesel işbirlikleri projesi, pilot bölgelerde uygulanmaya başlayan ve tüm dünyaya yayılması amaçlanan bir proje. ICOGRADA'nın büyük bir örgüt olarak artık dünyanın her yerine el atması, merkezden yönetilmesinin mümkün değil olamayağı çıkış noktasıyla oluşturulmuş. "Zaten bu anlayış dünyada bitti," diyor Karamustafa. "Bölgesel işbirlikleri çok önem kazandı. Biz burada, kendi bölgemizde bunun pilot uygulamasını yapıyoruz. İlk aşama olarak İsraille bir proje başlattık. Tel Aviv'de, Vital Okulu'nun, FestiVital adıyla düzenlediği bir tasarım etkinliğine, buradan ben ve İstanbul üniversitelerinden on öğrenci gittik. İsrail'de öğrencilerimiz dünyanın başka yerlerinden gelen tasarımcıların yönettiği workshop'lara katıldılar. Ben İsraili öğrencilerle bir workshop düzenledim. Kamuya açık yapılan bir seminerde, Türkiye'de tasarımı ve kendi işlerimi anlattım. Bir de Batyam Müzesi'nde 'Türkiye'den Afişler' sergisi açıldı. Sergi Tel Aviv'den sonra Filistin özerk bölgesinde ve Ürdün'de de açılacak."

Bu çalışma ile İsraili ve Türkiyeli öğrenciler ve tasarımcılar birbirlerini tanıma olanağı bulmuşlar. Bunun çok önemli olduğuna inanıyor Sadık Karamustafa, “Çünkü bizim yüzümüz şimdiye kadar hep batıya dönüktü. İsraili-ler de öyle, başkaları da. Şimdi artık birbirimize bakmaya başladık,” diyor. Bu projenin devamı olarak, Nisan ayı başında İstanbul’da Grafist ‘97 başlıklı bir etkinlik düzenlendi. “Bu etkinlik içersinde, MSÜ Üniversitesi’nde workshop’lar yapıldı, seminerler düzenlendi, başka profesyonel tasarımcılar da bunlara katıldılar. İsrail’den on iki tane öğrenci geldi. Bu proje önümüzdeki yıllarda öteki dünya bölgelerine örnek olacak ve onlar da bu şekilde etkinlikler yapacaklar. FestiVital İsrail’de sürecek. Grafist ‘98 yine Nisan ayında yapılacak. Ve bu şekilde birbirimizi tanımayı öğreneceğiz.”

ICOGRADA bu çalışmalar ile, dolaylı olarak eğitim işlevini de yükleniyor ve aynı zamanda dünyanın pek çok bölgesindeki tasarımcıların aynı tema üzerine yoğunlaşmasını sağlıyor. Bir bütün-

sellığı, iletişimi, ortak çalışmayı pekiştiriyor. Nitekim Sadık Karamustafa Dünya Grafik Günü temasını, İsraili öğrencilerden önce, burada kendi öğrencileriyle yaptığı bir workshop’la çalışmış. Sonra aynı temayı Güney Afrika’da Design Center isimli bir okulun öğrencileri de çalışmış ve bunu başka okullara da önermişler. “ICOGRADA’nın bu çalışmalarını doğrudan eğitim kurumlarına yansıtmaya çalışıyoruz. Şüphesiz bir süre sonra bunun ürünlerini toplayacağız.”

Evet, yüzünü dünyaya dönen Türkiyeli grafik tasarımcılar, çoğunlukla reklam sektöründe üretimlerini sürdürüyorlar ve tüm başarılarına karşın pek de göz önünde değiller. Tasarımlar bir şekilde karşımıza çıksa da tasarımcılar hep sektör içinde gizli kalıyor. Sadık Karamustafa, “Aslında grafik tasarım hep ortada,” diyor. “Sabah kalkıyorsunuz, elinize diş macununu aldığınız zaman grafik tasarımla başbaşasınız. Sonra gazetenizi alıyorsunuz, grafik tasarımla başbaşasınız. Reklamlar, reklam panoları, çok fazla içiçesiniz grafik tasarımla. Ama grafik tasarım-

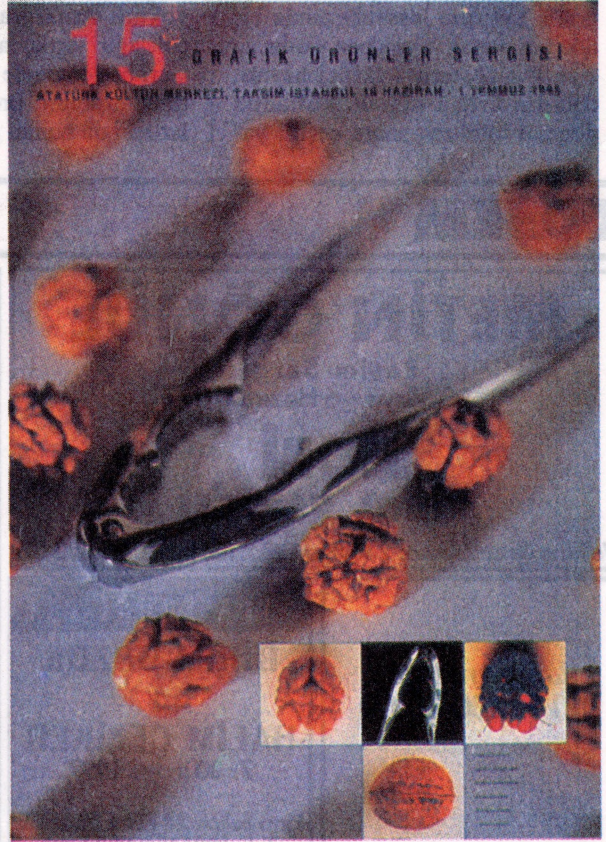
cılar hep o işin gerisinde durdular, işin tabiatı o,” diyor.

Grafik tasarımcıların reklam ajanslarında uzun yıllar çalışıyor olmalarının onlar için bir kayıp, bir eksik olmadığına da inanıyor Karamustafa. “Özellikle bazı iyi ajanslar genç grafik tasarımcılar için okul niteliği taşır,” diyor. “Bu bakımdan da ciddi bir eğitim hizmeti verirler reklam ajansları. Ama grafik tasarım sadece reklam demek değildir. Ben kişisel olarak grafik tasarımın bir tasarım dalı olduğu kanısındayım. Bir sanat dalından terminolojik olarak ayırmak istiyorum. Toplumsal ilişkiler geliştikçe, yeni iletişim araçları devreye girdikçe reklam dışında pekçok etkinliğin konusu olacaktır grafik tasarım. Yayın bunlardan biri, iletişim, üçüncü sektör dediğimiz sivil toplum kuruluşları, kent yönetimleri, Türkiye’de olmayan ama batıda çok olan yerel yönetimler ve kamu kuruluşları bunlardan biri. Türkiye’de de bu geliyor ve bir süre sonra bu yükün reklam ajanslarının sırtından inmesini sağlayacak.”

Türkiye’de şu anda gerçekten

Sadık Karamustafa'nın GMK Sergisi'nde yer alan bir yapıtı

Murat Yılmaz'ın GMK sergi afışı

reklam ajanslarında üretilen kaliteli bir tasarım var. Bunun dünya ülkelerinin gerisinde olmadığı gibi, birçok ülkenin ilerisinde olduğunu düşünüyor Karamustafa. "Ben meslektaşlarımı çok iyi buluyorum. Ama eksik eğitiliyoruz. Eğitim problemlerimiz var. Grafik eğitimi veren kurumlara, neredeyse tamamen, başka fakültelere girememiş gençler son bir çare olarak başvuruyorlar. Bu bir yığılma-yol açıyor. Hepsini sağlıklı bir elemenden geçirmek mümkün değil. Dolayısıyla yetenek sınavı denen bir sınav yapılarak, çizim yeteneklerine bakılıyor. Sonuçta birkaç iyi öğrenci dışında, lisede kötü öğrenim görmüş, Türkçeyi dahi iyi kullanamayan öğrenciler oluyor. Bu koşullar altında da iyi tasarımcı çıkarmak çok zor. Bunun yanı sıra kaliteli öğretim görevlileri çok az. Devlet eğitime giderek daha az para ayırıyor. Evet okul var; Isparta'da, Elazığ'da, Çanakkale'de ama kim eğitim verecek bu ciddi bir sorun. Bunların aşılması, eğitimde yeni bir yapılanma gerekiyor. En acil ihtiyacımız bu."

Karamustafa'ya göre grafik tasarımın üç hayatı var. Birincisi, yapıldığı ve iletişim kanallarına girdiği zamanki hayatı. "Orada grafik tasarımı hissetmesiniz bir tüketici olarak. O sadece vardır ve size yol gösterir." İkinci hayatı, tasarım ürünü olarak, kullanım dönemi bittikten sonra çeşitli ya-

yınlarda, sergilerde boy göstermesi. Türkiye'deki eksiklik de bu ona göre. "Grafik tasarım yayını yapan özel yayınlar yok. Sadece sanat, mimarlık ve diğer tasarım dergilerinde yer bulabiliyor grafik tasarım. Ciddi bir grafik tasarım eleştirisi yok. Kitaplar yayınlanmıyor, eğitimde de kaynak gösterecek kitap yok. Türkiye'de grafik tasarım yapılıyor ama yazılmıyor. Seminerler, toplantılar, açık oturumlar bunlar çok eksik. Grafik tasarımı besleyecek etkinlikler yok," diyor. Üçüncü hayatı ise tarih. Tarihin bir parçası olarak grafik tasarım ve tasarımcı. Ama bu hayatı da yetersiz Karamustafa'ya göre. "Türkiye'de grafik tasarımı ilgili etkinlikler yapılması gerekir. GMK tek bir kuruluş olarak bir ölçüde yapmaya çalışıyor ama bunun çok yönlü olarak yapılması, yazarların bu konuya eğilmesi ve grafik tasarımın bir sanat değil tasarım olduğunun bilinmesi gerekiyor. Eğitim, grafik tasarım pratiği hep birbirine bağlı şeyler, bu ağı çok iyi örmeliyiz. Hem kişisel hem de örgütsel olarak bunu yapmaya çalışıyoruz. Türkiye için bunlar çok yeni. Reklam, Türkiye'de işsizliğin en az olduğu sektördür, hatta iş vardır, iyi eleman yoktur. Ama grafik tasarımcılar çok ağır şartlar altında çalışırlar. Geri beslenmeyle ilgili olarak eğitilmemişlerdir, profesyonel hayatlarında da bunun gerekliliğini his-

setmemişlerdir."

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Türkiye böyle bir tasarım düzeyi çıkarabilmiş durumda. Bir de bunların iyi olduğunu düşünün! Karamustafa, Türkiye'de çok parlak genç tasarımcılar olduğunu söylüyor. "Biz Türkler, çok genel konuşmak istemiyorum ama dünyadaki akranlarıma göre çok daha donanımlı olmak zorundayız. Bunun bilincinde olan tasarımcılar çok iyi oluyorlar. Bu bakımdan çok umutluyum. Öğrencilerde içinde bulundukları eksik ve yanlış sisteme rağmen müthiş bir istek görüyorum. Bu insanları entelektüel ve kuramsal açıdan beslemek bizim, eskilerin görevi biraz. Yeni kurumlar, kütüphaneler, bilgi merkezleri oluşturmak lazım. Türkiye'de artık ismi duyulan tasarımcılar dışında çok iyi genç tasarımcılar var. Grafik ürünler sergisinde - ki ciddi bir gelenek haline geldi bu sergi de - katılımcıların yüzde sekseni 30 yaşın altında. Gerçekten müthiş dinamik ve enerji dolu bir genç kuşak var Türkiye'de. Tüm bu anlattıklarımın bir genç kuşak yaşlı kuşak ayrımı yaptığım anlaşılmasın. Grafik tasarım, yapısı gereği her zaman genç bir iştir. Yapılan iş 'genç' ve 'taze'dir. Onun için genç yaşlı kuşak ayrımı yapmak istemiyorum ve kendimi çok genç hissediyorum." ■

KÖŞEM

PUZZLE Tanıtım
(0 216) 330 68 00

METİN GÖNÜL

Resim Sergisi
20 Mayıs - 6 Haziran 1997

HOBİ
sanat galerisi

Valikonağı cad. pasaj 73 Nişantaşı Tel: 0212. 225 23 37

MEHTAP TERZİ

Bahar Esintileri 2

8 Mayıs - 31 Mayıs

Hasan RIZA
Feyhaman DURAN
İbrahim SAFİ
Mehmet ALİ LAGA
Fikret MUALLA
Orhan PEKER
Eşref ÜREN
Leyla GAMSIZ

Necdet KALAY
Mübin ORHON
Burhan UYGUR
Turgut MİNEZ
Mustafa ATA
Kemal ÖNSOY
Mustafa AYAZ

Teşvikiye Cad.95/3 Dilek Apt.
80200 Teşvikiye - İstanbul
Tel: (0212) 259 70 65
(0212) 236 15 70
Fax: (0212) 236 15 70

Resim Sergisi

ares sanat evi

BİRİM BOZOK
&
HALİM ÇELİKER
7- 30 mayıs 1997

İğmp Sokak 24 FENERBAHÇE
Tel : (0216) 345 11 62

ilanlarınız için
0216. 330 68 00